

Kiss Endre József

Bojtor István ítéletei

Dixi et salvavi animam meam. Szóltam és megnyugtattam lelkiismeretem - mondták a latinban még járatosabb eleink. Ezt cselekedte Bojtor István jelen könyvével, amikor újra áttörte a hallgatás falát és ismételten kivált a „vétkesek közt cinkos” némaságába burkolózók soraiból. Cselekedhetik-e jelentősebbet valaki napjainkban ennél, amikor az egyházi és társadalmi tömegek belső szabadságának, lelki egyensúlyának a helyreállítása érdekében még mindig rendezetlen múltunk fölszámolása szerepel a napirenden?

Az ítélet annyit törleszt ebből az adósságból, amennyit törleszhet. Az írás jól egészíti ki a szerző egyik korábbi, Misszió a Tiszán innen című könyvének anyagát.

Amikor szerzőnk tollat fogott, már régen túl volt a hosszú évek imádságos tusakodásain, magányos tépelődésein, a lopva összehozott „miért”-ekre válasz kereső testvéri beszélgetéseken. Nemzedéke szenvedő alanya volt az ellenségnek sem kívánt megrázó események sorozatának. Sokan belepesztultak, voltak, akik beleroppantak az ateista diktatúra rájuk nehezedeő nyomásába. Talán a szerző és gyülekezetei is hasonlóképpen jártak volna, ha nem tapasztalják a hitben, fölülről kapott megtartó erőt, amely nemcsak a megmaradásban segített, hanem ráadásképpen megengedte a kiváltáságosoknak, hogy örvendezéssel menjenek tovább az úton, mert méltókká tétettek arra, hogy Jézus Krisztus nevé-

ért gyalázzal illessék őket. (Cselekedetek 5, 41.)

A szerző és testvéri közössége olyan szenvedéseket, mellőzéseket, hátratételeket, igazságtalanságokat dolgozott fel, amelyek őket érték. Idővel, mint tengeri kagyló belsejében levő szennyeződés, a szenvedések gyöngyszemekké kristályosodtak. Ma már gyöngysorrrá fűzhetők a nyomorúságban fogant hitvallások, a történelmi adalékká szelídült tapasztalatok, az irodalmi köntösbe öltözött tanulságos emlékezések, derűs anekdoták formáit fölvetett egykori átélések. A megérett sorsfordító élmények kiforrottan, mindenki számára könnyen érthető előadásban kerülnek az olvasó elé.

Az egyházi emberek önéletírásai sajátos műfajt teremtenek. Itt most olyan témák bukkannak felszínre, amelyekről évtizedeken át tilos volt beszélni. A könyvben olyan jelentéktelennek tűnő apró részleteket olvashatunk, amelyekkel csak a személyes, hiteles tanúk szolgálhatnak. Amikor a szerző magánjellegű följegyzéseiben lapozgatunk, szinte a lelkébe látunk és a belső világába kopogtatva találunk rá a hitet építő, hitet mélyítő olvasmányokra.

Ez az önmagát kiszolgáltató feltárulkozás egyetlen oldalon sem öncélú. Mindegy, hogy mire keresi a választ. Mindegy, hogy miért csapnak ki jeles diákokat a Rákosi-korszakban jeles egyházi iskolából? Miért kap fegyelmit az ifjúsággal többet és

jobban foglalkozó lelkipásztor? Lényegében ugyanarról a bolsevista világról rajzol képet, amelyben közel fél évszázadig kényszerültünk élni. Akik ebben az időben éltek, azok nehezen teszik le ezt a könyvet, míg végig nem olvasták. A fiatalok talán el sem hiszik, hogy ez a világ annyira abszurd és irreális volt, mint amilyenek a kórképek ábrázolják. A könyv lapjain megjelenő figurák, arcok, szituációk mintha olyan szándékkal gyűltek volna össze a lelkipásztori naplóban, hogy egyszer majd bemutassák, illusztrálják, mérlegre tenni segítsék ezt a korszakot. Olyan évtizedeket, amelyben pusztították a belső értékeket, idegen megszállók állomásoztak Magyarországon, Államvédelmi Hatóság és Állami Egyházügyi Hivatal ellenőrzött, fenyegetett, drasztikusan ítélte. Békepapság, besúgó és szocialista bürokrácia szolgálta ki őket.

Annak ismeretében, hogy kik, miért, hogyan kaphattak doktori és egyéb kitüntető címeket a diktatúra idején, aligha kétséges, hogy Bojtor István, teológiai munkásságára tekintettel, akár disszertációjának megírása nélkül is megérdemelte volna az elismerést. Tanúságtevő szolgálata, tudományos munkái azonban sokkal többek annál, mint amelyet gyarló emberektől osztogatott cím megmérhet. Viszont a felülről való elismerésben, mely őt mennyei jutalomként megilleti, nem biztos, hogy osztozhat számos rangokban és címekben bővelkedő pályatársa. Az Istentől megítélt, de már a világ szerint is bukott politikai rendszerben nem volt könnyű dolga azoknak, akik „jól őrizték szívüket”, és nem tudták sem megfélemlíteni, sem megvásárolni őket. A kommunista rezsim nem bánt kesztyűs

kézzel azokkal, akiket képtelen volt diktatórikus céljainak megfelelően integrálni. Krisztusnak azokat a szolgálókat, akik a Biblia zsinórmértékéhez szabták magukat és döntéseiket, nem lehetett, vagy nehéz volt megalkuvásra kényszeríteni. „Mert most embereknek engedek-e avagy az Istennek? Vagy embereknek igyekezem-e tetszeni? Bizonyára ha még embereknek igyekeznék tetszeni, Krisztus szolgálója nem volnék.” (Galata 1, 10.) A hitvallóknak emléket állítani nemcsak érdemes, szükséges, hanem feltétlen kötelessége a magyar kereszténység minden hivatott őrállójának.

A szerző, a Léleknek engedve megírta mindazt, amit meg kellett írnia. Egzisztenciális bizonyágtételével a lelkiismeretének engedelmeskedett. Üdvözljük a könyv megjelenését, mert megtörte az ismét ránk telepedő némaságot, folytatja rendezetlen múltunk fölszámolását, kevesbíti egyháztörténelmünk fehér foltjait és tanítja a fiatalokat. De mindezeknél fontosabb az, hogy a látszólag mögöttünk hagyott istentelenség korszakában tanúsított evangéliumi hitvallásra és az ott szerzett tapasztalatokra nem lesz-e hamarosan nagyobb szüksége a következő nemzedéknek egy hasonlóképpen istentelen korszakban?

(Bojtor István: Az ítélet. Följegyzések és dokumentumok néhány magyarországi református egyházi döntésről 1948 és 1998 között, Kazinczy Ferenc Társaság, Sátoraljaújhely, 2003.)